

Legal framework for the application of incentives in the public service

Alisher JURAEV¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received July 2022

Received in revised form
20 July 2022

Accepted 25 August 2022

Available online

15 September 2022

Keywords:

public civil service, benefits,
legal framework, problem,
legal status.

ABSTRACT

This article analyzes the use of incentives in public service, their legal basis, the conditions for existing problems on legal basis for application of incentives in public service and elimination of them. Legal nature of normative legal acts regulating legal status of civil servants is investigated.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss8/S-pp326-335>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қўллашнинг ҳуқуқий асослари

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

давлат фуқаролик
хизмати, рағбатлантириш,
ҳуқуқий асослар, муаммо,
ҳуқуқий мақом.

Ушбу мақолада давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қўллаш, уларнинг ҳуқуқий асослари таҳлил қилинган бўлиб, давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қўллашнинг ҳуқуқий асослари борасида мавжуд бўлган муаммоларнинг келиб чиқиш шартлари ва урларни бартараф қилиш масалари таҳлил қилинган. Давлат хизматчисининг ҳуқуқий мақомини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг ҳуқуқий табиати ўрганилган.

Правовая основа применения мер поощрения на государственной службе

АННОТАЦИЯ

¹ Teacher, Department of Administrative and Financial Law, Tashkent State University of Law, Tashkent, Uzbekistan

Ключевые слова:

государственная
гражданская служба,
льготы, правовая база,
проблема, правовой
статус.

В данной статье проводится анализ применения мер поощрения на государственной службе, их правовая основа, условия существующих проблем по правовой основе применения мер поощрения на государственной службе и вопросы устранения их. Исследуется правовая природа нормативных правовых актов, регулирующих правовое положение государственных служащих.

Юридик адабиётларда давлат хизматчиларини рағбатлантириш учун икки хил асос мавжуд: норматив ва фактик. Норматив-ҳуқуқий база турли норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда мустаҳкамланиб, давлат хизматчиларини рағбатлантириш чораларини назарда тутди. Ушбу ҳужжатларни икки гуруҳга бўлиш мумкин: қонунлар ва қонуности ҳужжатлари.

Ўзбекистонда давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларининг конституциявий асослари тўғридан-тўғри кўрсатилмаган. Лекин айрим конституциявий нормаларни мазкур масалага боғлаш мумкин. Хусусан, Конституциянинг 37-моддасига кўра, ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир². Мазкур нормада адолатли меҳнат шароити деганда маълум маънода рағбатлантириш чораларидан фойдаланила оладиган шароитда ишлаш мумкинлигини англатади.

Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қўллашда Ўзбекистон Республикаси “Давлат мукофотлари тўғрисида”ги Қонун³ ҳисобланади. Мазкур қонун бевосита давлат фуқаролик хизматига тааллуқли эмас. Лекин давлат фуқаролик хизматчисига рағбатлантириш чорасида сифатида қўлланадиган давлат мукофотлари ушбу қонун доирасида тартибга солинади.

Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларининг энг муҳим қонунчилик асоси бу Меҳнат кодекси ҳисобланади. Кодекснинг 180-моддасига кўра, ишдаги ютуқлар учун ходимга нисбатан рағбатлантириш чоралари қўлланилиши мумкин. Рағбатлантириш турлари, уларнинг қўлланиш тартиби, афзаллик ва имтиёзлар бериш жамоа шартномалари, ички меҳнат тартиби қоидалари ва бошқа локал ҳужжатларда, жамоа келишувларида, интизом тўғрисидаги устав ва низомларда белгилаб қўйилади. Ходимлар меҳнат соҳасида давлат ва жамият олдидаги алоҳида хизматлари учун давлат мукофотларига тақдим этилиши мумкин⁴. Мазкур нормадан шуни кўриш мумкинки, давлат фуқаролик хизматчисини рағбатлантириш чоралари асосан жамоа шартномалари, ички меҳнат тартиби қоидалари ва бошқа локал ҳужжатларда, жамоа келишувларида, интизом тўғрисидаги устав ва низомларда белгилаб қўйилади. Мазкур тартиботга меҳнат қонунчилиги нуқтаи назардан ижобий қараш мумкин. Лекин давлат фуқаролик хизмати ўзининг алоҳида хусусиятларига эга бўлган институт ҳисобланади. Давлат фуқаролик хизматчисига нисбатан рағбатлантириш чоралари қонун даражасида белгилаб қўйилиши муҳим аҳамиятга эгадир.

² <https://lex.uz/acts/20596>

³ Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

⁴ Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 03.08.2021 й., 03/21/705/0742-сон, 30.10.2021 й.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қўллашнинг ҳуқуқий асослари борасида қуйидаги муаммолар мавжуд деб ҳисоблаш мумкин:

Биринчидан, рағбатлантириш муносабатлари асосан қонуности ҳужжатлари асосида тартибга солинади;

Иккинчидан, рағбатлантириш чораларини меҳнат қонунчилиги асосида тартибга солиш керакми ёки алоҳида давлат фуқаролик хизмати қонунчилиги асосида тартибга солиниши лозимлигига оид мунозаралар мавжуд;

Учинчидан, давлат фуқаролик хизматида рағбатлантиришга оид қонунчилик тарқоқ ҳисобланади;

Тўртинчидан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги ПФ-5843-сон “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонида кўрсатиб ўтилганидек давлат фуқаролик хизматчиларини моддий рағбатлантириш ва ижтимоий ҳимоя қилишнинг муносиб даражасини кафолатлаш чоралари жорий этилмаган⁵.

Давлат хизмати масалаларини ҳуқуқий тартибга солиш кўламини таҳлил қилиб, С.Э.Чаннов ва М.В.Пресняков қуйидагича фикр билдирадилар, ҳозирги вақтда хизмат ҳуқуқига оид қонунчилик жуда мураккаб ва кўп қирралидир⁶.

Қонун чиқарувчи томонидан турли хил давлат органларида хизматнинг ўзига хос хусусиятларини ва хизмат тўғрисидаги қонунчиликни ривожлантиришнинг истиқболли концепциясини аниқ тушунмаганлиги сабабли кўриб чиқиладиган ҳуқуқий тартибга солиш соҳасида кўплаб такрорий қонунлар ва қонуности ҳужжатлари мавжуд. Давлат фуқаролик хизмати тўғрисидаги қонун ҳужжатларини, хусусан, давлат хизматини ривожлантириш концепциясида, юқори мотивацион ташаббускор ходимлар учун давлат хизматига кириш босқичида хизмат шартномасини ишлаб чиқиш ва белгилаш орқали иш жойларининг ўсиши учун реал имкониятлар яратишга қаратилган қоидалар бўлиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги ПФ-5843-сон “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони давлат хизматини тизимли ислоҳ қилишда муҳим аҳамиятга эга. Фармонда давлат фуқаролик хизматини, шу жумладан, номзодларни очиқ мустақил танлов орқали саралаб олиш жараёнини комплекс ҳуқуқий тартибга солишни таъминловчи, шунингдек, давлат фуқаролик хизматчиларининг иш самарадорлиги ва компетенциясини баҳоловчи мезонларни, уларнинг малакасини оширишга бўлган талабларни белгиловчи тўғридан-тўғри таъсир кучига эга қонун мавжуд эмаслиги масаласига алоҳида тўхталиб ўтилган⁷.

Давлат хизмати, давлат хизматчилари, уларнинг ҳуқуқий мақоми ва жавобгарлик доираси билан боғлиқ муносабатларни тартибга солувчи ягона қонун

5

⁶ Чаннов С. Е. Пресняков М. В. Служебное право: учебник и практикум для бакалавриата и специалитета. 2-е изд. М. : Юрайт, 2019. С. 55

⁷ Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 06.07.2021 й., 06/21/6256/0636-сон

эса ҳали ҳам қабул қилинмай келинмоқда. Бу борада А.Бурханов⁸, Ж.Нематов⁹ ва бошқа ҳуқуқшунос олимларнинг давлат хизмати нима, кимлар давлат хизматчиси ҳисобланади, давлат хизматчиларига қандай талаблар қўйилади, давлат хизматини ўташ шартлари, давлат хизматчиларининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари, шу жумладан, уларнинг давлат хизмати фаолияти билан боғлиқ бўлган тақиқлар, уларнинг даврий ротациядан, аттестациядан ўтказишга доир ягона талаблар мавжуд эмаслиги, давлат хизматчиларининг тоифалари, мартаба ва унвон даражаларига оид унификациялашган қоидаларга реал эҳтиёж мавжудлиги борасидаги фикрлари долзарблигича қолмоқда.

Давлат хизматчисининг ҳуқуқий мақомини тартибга солиувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ўзининг ҳуқуқий табиатига кўра конституциявий, маъмурий-ҳуқуқий ва давлат хизматига бўлиниши мумкин. Ушбу қонунчилик институтига киритилган турли хил таркибий тузилмалар унинг генетик алоқаларини англатади. Улар, ўз навбатида, мувофиқлаштириш алоқалари бўлиши мумкин, хусусан, тегишли қонунчилик тармоқларининг тушунчалари ва тоифаларини бирлаштиришда намоён бўлади.

Ю.Н.Старилов томонидан давлат фуқаролик хизмати тўғрисидаги қонунчилик алоҳида ҳуқуқ соҳасида ўрганишни илгари суради¹⁰. Мазкур фикр асосида шуни таъкидлаш лозимки, давлат фуқаролик хизмати тўғрисидаги қонунчиликни маълум бир ҳуқуқ соҳаси таркибида ўрганиш ёки алоҳида ҳуқуқ соҳасида ўрганиш лозимлиги борасида мунозаралар мавжуд.

Аксарият олимлар ушбу давлат фуқаролик хизматига оид қонунчиликни конституциявий, маъмурий, меҳнат ҳуқуқининг бир тармоғи сифатида ўрганиш лозимлигини таъкидлайди. Ҳар қандай ҳуқуқ соҳаси икки ва ҳатто уч томонлама соҳага тегишли нормаларни ўз ичига олиши мумкин. Унинг мустақиллик даражаси ушбу соҳани тартибга солиш предметининг ўзига хос хусусиятларини ташкил этувчи ҳуқуқий муносабатлар доирасини тартибга солишда бошқа соҳага мансублик нормаларини амалий қўллаш доираси билан белгиланади. Давлат фуқаролик хизматида меҳнат, фуқаролик, жиноий ва бошқа ҳуқуқ соҳаларини қўллаш орқали ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш жуда кам учрайди, шунинг учун илмий адабиётларда давлат фуқаролик хизматини мураккаб табиатга эга эканлиги илгари сурилади.

Бизнинг фикримизча, асосан давлатнинг ўзи давлат хизмати тўғрисидаги қонунчилик нормалари билан тартибга солинадиган ҳуқуқий муносабатларнинг ўзига хослиги ва кўп ўлчовлилиги ягона ҳуқуқ соҳаси сифатида ўрганишга имкон бермайди.

Умумий ҳуқуқ назариясига кўра, муайян ҳуқуқий нормалар тизимининг маълум ҳуқуқ соҳасига мансублигини аниқлаш мақсадида қуйидаги мезонлар қўлланилади:

Биринчидан, ҳуқуқ соҳасида алоҳида хусусиятга эга бўлган субъектлар муносабати бўлиши лозим;

⁸ Burxanov A. O'zbekistonda davlat xizmatiga oid qonunchilik va uni unifikatsiyalash zarurati. O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatini isloh etishning huquqiy asoslari: davra suhbat materiallari. Toshkent Baktria press, 2015. 43-bet.

⁹ Nematov J. Yaponiyada davlat xizmatining o'ziga xos xususiyatlari: qiyosiy-huquqiy tahlil. O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatini isloh etishning huquqiy asoslari: davra suhbat materiallari. Toshkent Baktria press, 2015. 34-35-betlar.

¹⁰ Старилов Ю. Н. Что происходит с институтом российской государственной службы? // Журнал российского права. 2004. № 9 (93). С. 13.

Иккинчидан, ушбу соҳа алоҳида қонунчилик доирасида тартибга солиниши лозим. Ҳуқуқий тартибга солиш предмети муайян ҳуқуқ соҳасининг мустақиллигини кўрсатувчи энг муҳим белгилардан биридир¹¹.

Бу борада Ю.Н. Старилов қуйидаги саволни беради: агар хизмат тўғрисидаги қонун маъмурий ҳуқуқ тизимида бўлса, унда ҳуқуқий тартибга солишнинг қандай махсус усуллари (маъмурий ҳуқуқ усулларида фарқли ўлароқ) давлат-хизмат муносабатларини оммавий ҳуқуқий тартибга солиш тизимларига ўтиши керак?¹².

Хизмат ҳуқуқи фақат маъмурий ҳуқуқнинг қуйи тармоғи сифатида кўриб чиқилиши керак бўлган нуқтаи назарни қўллаб-қувватловчилар орасида давлат хизматини ислоҳ қилиш бўйича янги дастурларни олдиндан ишлаб чиқиш ва унинг турли институтлари учун алоҳида қонунчиликни қабул қилиш зарурлиги тўғрисида фикрлар мавжуд. Албатта бундай ғоялар давлат хизматига оид қонунчиликнинг ривожланиши нуқтаи назаридан, шу жумладан, олимлар ҳуқуқнинг методологик асослари, расмий муносабатларни тартибга солиш усуллари масаласини ноаниқ деб тавсифлаганлиги сабабли долзарбдир. Бу давлат хизмати соҳасида амал қиладиган кўплаб қоидаларнинг мавжудлиги ва соҳадаги муносабатларни тартибга солишда турли хил ёндашувлардан фойдаланиш билан боғлиқ.

Давлат фуқаролик хизматини маъмурий ҳуқуқнинг бир институти сифатида кўриб чиққан А.А.Гришковец ушбу соҳани алоҳида ҳуқуқ соҳаси сифатида талқин қилиш учун қуйидаги шартларга амал қилиш лозим, деб ҳисоблайди:

давлат фуқаролик хизмати алоҳида кодификацияланган қонунчилик асосида тартибга солиниши лозим;

давлат фуқаролик хизматига доир аниқ талаблар бўлиши лозим:

давлат фуқаролик хизмати лавозими барқарор бўлиши лозим;

жамиятда давлат фуқаролик хизматининг нуфузи бўлиши лозим;

давлат фуқаролик хизматини тартибга солувчи алоҳида давлат органи бўлиши лозим¹³.

Бу борада Ю.Н.Старилов таъкидлаганидек, хизмат ҳуқуқи ҳозирги маъмурий ҳуқуқдан фарқ қилади. Хизмат тўғрисидаги қонунчиликнинг доимий ўзгариши ва такомиллашиши давлатнинг бошқарув фаолиятининг динамик хусусиятига боғлиқ¹⁴.

Хизмат ҳуқуқининг тармоқ мустақиллигини тан олишнинг доктринавий мезонларининг мақсадга мувофиқлиги мамлакатда фаолият юритаётган давлат хизмати моделини такомиллаштириш нуқтаи назаридан оқланади. Давлат хизмати билан боғлиқ муносабатларни давлат регулятори вазифасини бажарувчи хизмат ҳуқуқининг мустақил соҳаси ҳар томонлама бундай моделни амалда татбиқ этишни такомиллаштиришга ёрдам беради. Хизмат ҳуқуқининг тармоқ мустақиллигини тан олиш фойдасига яна бир далил-бу давлат хизматининг барча турларини

¹¹ Старилов Ю. Н. Службное право России : уже реальность или пока научная гипотеза? // Правовая наука и реформа юридического образования. 2013. № 3 (26). С. 105.

¹² Старилов Ю. Н. Службное право России : уже реальность или пока научная гипотеза? // Правовая наука и реформа юридического образования. 2013. № 3 (26). С. 103.

¹³ Гришковец А. А. К вопросу о служебном праве // Государство и право. 2013. № 4. С. 11–12.

¹⁴ Старилов Ю. Н. Службное право России : уже реальность или пока научная гипотеза? // Правовая наука и реформа юридического образования. 2013. № 3 (26). С. 103.

ҳуқуқий тартибга солиш доираси. Кўриб чиқиладиган муҳокамада фаол иштирок этаётган маъмурий олимларнинг аксарияти расмий қонунни тор маънода тушунмаслик керак, аксинча давлат хизмати мавзуси билан чекланмаслик керак деган фикрни қўллаб қувватлаган С.Е.Чаннов давлат хизматини алоҳида ҳуқуқ соҳаси сифатида белгилаш учун давлат хизматларини кўрсатиш соҳасини ҳам ушбу соҳа таркибига киритиш лозим деб ҳисоблайди¹⁵.

С.Э.Чаннов томонидан давлат хизмати меҳнат қонунчилиги асосида тартибга солинмаслигини ушбу муносабатда тенглик эмас, ўзаро бўйсунув муҳим ўрин тутиши билан асослайди¹⁶.

С.П.Матвеевнинг фикрича, давлат фуқаролик хизмати маъмурий ҳуқуқнинг бир институти ҳисобланади¹⁷.

Кўриниб турибдики, давлат фуқаролик хизмати қайси ҳуқуқ соҳасига кириш борасида мунозаралар кўп. Бизнинг фикримизча ушбу институтни маъмурий ҳуқуқ соҳаси таркибига ўрганиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Бунга бир қанча асосларни келтириш мумкин:

Биринчидан, давлат фуқаролик хизмати ва ундаги рағбатлантириш чоралари маъмурий ҳуқуқнинг ички бошқарув муносабатлари билан боғлиқдир;

иккинчидан, кўплаб ривожланган давлатлардаги давлат фуқаролик хизмати муносабатлари маъмурий ҳуқуқнинг бир институти сифатида ўрганилади;

учинчидан, давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш давлат бошқарувининг рағбатлантириш маъмурий-ҳуқуқий усули таркиби ҳисобланади.

Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларининг белгилаб қўйилиши соҳа ривожланишига нисбатан ижобий таъсири кучли. Касбий фаолият, айниқса давлат хизмати соҳасида, унинг субъектларига юқори талабларни қўяди. Шунинг учун бошқарув ва бошқа ижтимоий фаолиятнинг мураккаб функцияларини таъминлаш уни рағбатлантиришнинг махсус механизмини талаб қилади.

Бугунги кунда на назарияда, на қонунчиликда "рағбатлантириш" ҳуқуқий категориясининг ягона концепцияси ишлаб чиқилганига қарамай, юридик фаннинг турли соҳа вакиллари рағбатлантирувчи ҳуқуқий муносабатларни амалга оширишнинг асосига катта қизиқиш билдирадилар. Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантиришда императив таъсир усулига қараганда диспозитив таъсир усулига эътибор юқори ҳисобланади. Давлат бошқаруви амалиётида шартномавий тамойилларнинг таъсирини кучайтириш, давлат хизматчиларига уларнинг касбий фаолияти самарадорлигини оширишга билвосита ҳисса қўшадиган рағбатлантириш чораларини қўллаш зарурати ортиб бормоқда.

О.И.Чуприс давлат хизмати муносабатларини ҳуқуқий тартибга солиш усулининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, бу ерда диспозитивликнинг умумий қонидаси чекланган диспозитивликка айланади, бу диспозитивликнинг махсус тури бўлиб, кўпинча императивга бўйсунди, деб ҳисоблайди. Муаллиф бу хусусиятни расмий муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш усулида марказлаштириш хусусиятининг намоён бўлиши билан боғлайди. Ҳозирги замон илмий адабиётларида ҳуқуқий кафолатларини мустаҳкамлаш

¹⁵ Чаннов С. Е. Вновь к вопросу о служебном праве // Государство и право. 2015. № 3. С. 10.

¹⁶ Чаннов С. Е., Пресняков М. В. Служебное право... С. 19–20.

¹⁷ Матвеев С. П. Социальная защита государственных служащих : теоретические основы построения системы, практика осуществления и проблемы правового регулирования : монография / науч. ред. Ю. Н. Стариков. Воронеж : Воронеж. инст-т МВД Российской Федерации, 2011. С. 18–19.

орқали рағбатлантириш нормаларининг ижтимоий аҳамиятини ошириш зарурлиги ҳақли равишда таъкидланади¹⁸.

Давлат хизмати соҳасида рағбатлантириш ҳақида гапирганда, унинг хизмат тўғрисидаги қонунчилик таркибидаги ўрнини аниқлаш керак. Бизнинг фикримизча, давлат хизмати тизимида имтиёзлардан фойдаланишни тартибга солувчи ҳуқуқий нормалар тўплами, уни ҳуқуқий категория сифатида тўлиқ ва ҳар томонлама ўрганиш учун давлат хизмати тўғрисидаги қонунчиликнинг яхлит (тармоқлараро) ҳуқуқий институти мақомига эга бўлиши керак.

Ю.Н.Старилов томонидан давлат фуқаролик хизматида қонун чиқарувчи кўпроқ хизматчига чеклов ўрнатувчи ва жазо қўлловчи нормаларни ишлаб чиқишга кўп эътибор қаратмоқда. Бу эса соҳада ўзининг ижобий самарасини бермади¹⁹.

Ҳуқуқий рағбатлантириш институтининг шаклланиши ва ривожланишининг тарихий босқичларини таҳлил қилиб, О. М. Киселева ва А.В. Малько қонунчилик тартибсиз ва индивидуал элементлардан ривожланишнинг минг йиллик босқичидан кўпроқ вақт давомида рағбатлантириш чоралари кенг тизим даражасида ривожланди²⁰.

Ҳар бир ҳуқуқий соҳада (конституциявий, маъмурий, меҳнат, жиноий, фуқаролик ҳуқуқи) рағбатлантириш нормалари жамоатчилик билан муносабатларни тартибга солишда муҳим рол ўйнаши, аммо уларнинг энг муҳим таъсири ижро этувчи ҳокимият фаолиятининг мақсадлари ва мақсадларига эришишда намоён бўлиши оқилона таъкидланган²¹.

А.В.Малько томонидан давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини қонуности ҳужжатлари асосида тартибга солиниши танқид қилиб чиқади. Шу муносабат билан, кўриб чиқиладиган ҳуқуқий тартибга солиш соҳасини оптималлаштириш ва тўлиқ ривожлантириш учун олим рағбатлантириш тўғрисидаги қонунини ажратишни таклиф қилади. Хусусан, Мукофот кодекси қабул қилишни таклиф этади²². Ушбу ғоянинг тарафдорлари орасида юридик олимлар Е. В. Типикина, В. А. Григорев, А. Н. Караваев, В. В. Попов²³ ҳам бор.

Хусусан, В.А.Григорев мукофот ҳуқуқини конституциявий ҳуқуқнинг қуйи тармоғи сифатида аниқлаш ва ривожлантириш зарурлигини таъкидлади. Олимларга ҳуқуқий тартибга солишнинг тегишли предмети ва усули ажратилди. Шундай қилиб, мукофот (рағбатлантириш) ҳуқуқи предмети остида "шахсларни жамиятга хизмат кўрсатишни рағбатлантиришдан келиб чиқадиган ҳуқуқий

¹⁸ Малько А. В. Льготная и поощрительная правовая политика. СПб. : Юридический центр «Пресс», 2004. С. 190.

¹⁹ Старилов Ю. Н. Службное право России... С. 107.

²⁰ Киселева О. М., Малько А. В. Институт правового поощрения в России: историко-юридический аспект // Известия высших учебных заведений. Правоведение. 1999. №. 3 (226). С. 40. Также см.: Бахрах Д. Н. Поощрение в деятельности публичной администрации // Журнал российского права. 2006. № 7. С. 71; Осинцев Д. В. Методы административного воздействия. СПб.: Юридический центр «Пресс», 2005. С. 101.

²¹ Волкова В. В. Поощрения публичных служащих: понятие, виды, процедура применения // Вестник Майкоп. гос. технол. ун-та. 2013. № 2. С. 78

²² Малько А. В. Поощрительно-правовая политика в России: необходимость формирования // Современное право. 2010. № 12. С. 29–32.

²³ Типикина Е. В. Заслуга как основание для правового поощрения... С. 10; Григорьев В. А. Наградное (поощрительное) право, как средство предупреждения коррупции среди государственных служащих // Конституционное и муниципальное право. 2003. № 3. С. 35–37; Караваев А. Н. Проблемы совершенствования института поощрения в государственно-служебных отношениях: перспективы развития // Правовая культура. 2017. № 2 (29). С. 59–63 ; Попова В. В. Поощрительные нормы современного российского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Омск, 2015. С. 24–25.

муносабатларни тушуниш" таклиф қилинди. Муаллиф бундай муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш усуллари сифатида қуйидагиларни илгари суради: (1) жамият учун хизмат бор рағбатлантириш (мукофотлаш) шахслар ва бундай имтиёзлар махрум этиш учун асослар ва тартиби қонунчиликда мустаҳкамлаш; (2) муайян амалларидан билан шахсларга рағбатлантириш (мукофотлар) таъминлаш. Тадқиқотчи бундай ғояни амалга ошириш зарурлигини мукофот (рағбатлантириш) қонунчилигини ҳуқуқ соҳаси сифатида шакллантириш ва тегишли қатор қонунчиликни такомиллаштириш тарғиботни коррупцияни олдини олишнинг самарали воситаси бўлишига имкон беради, чунки бу ноқонуний (асоссиз) олиш ва рағбатлантириш (мукофотлар) билан таъминлаш орқали имтиёзлар ва имтиёзларни олиш билан боғлиқ суиистеъмолларнинг олдини олади²⁴.

Рағбатлантирувчи қонунга маълум бир мустақиллик беришни тарғиб қилган юридик фан вакилларининг таъкидлашича, давлатда муайян ижтимоий ва ҳуқуқий шароитлар аллақачон ривожланган бўлиб, улар ҳар томонлама рағбатлантириш институти ролига, натижада рағбатлантириш ҳуқуқининг назарий ва қонунчилик асосларини шакллантиришга сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқади.

Лекин қуйидаги сабаблар соҳани ягона қонунчиликка бирлаштиришга тўсқинлик қилади:

биринчидан, рағбатлантириш чоралари ҳуқуқнинг турли соҳа қонунчилигига ёйилиб кетган;

иккинчидан, рағбатлантириш чоралари моддий қонунчилик билан бир қаторда процессуал қонунчиликда ҳам ўз аксини топган.

А. Н. Караваевнинг ёзишича, тизим-ҳуқуқий ёндашув нуқтаи назаридан рағбатлантиришни рағбатлантирувчи ҳаракатни содир этган шахсларни рағбатлантиришга тақдим этиш орқали боғлиқ жамоатчилик билан муносабатларни тартибга солувчи мураккаб (тармоқлараро) ҳуқуқий институт сифатида кўриб чиқиш керак, шу жумладан, ҳар хил турдаги имтиёзлардан фойдаланиш ва уларни аниқлаш масалаларини ҳам. Рағбатлантирувчи қонунчилик олимнинг фикрига кўра, рағбатлантириш ҳуқуқининг предметини очиб берадиган моддий ва процессуал характердаги нормаларни ўз ичига олган турли хил юридик кучга эга норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўпламидир.

Олимлар давлат хизматчиларини рағбатлантириш институтини ҳуқуқий тартибга солишнинг рағбатлантириш усули, муайян ҳуқуқий муносабатлар, мувофиқлаштириш ва бўйсунуш муносабатларига асосланган давлат хизматчиларига рағбатлантириш чораларини қўллаш асослари ва тартибини тартибга солувчи ҳуқуқий нормалар (конституциявий ва маъмурий ҳуқуқ) тўплами сифатида белгилайдилар.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда қуйидаги хулосаларга келиш мумкин:

1. Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини ҳуқуқий тартибга солишда маъмурий ҳуқуқ нуқтаи назаридан ёндашиш муҳим аҳамиятга эга.

2. Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш чораларини моддий ва процессуал асослари ўзида акс этган "Давлат фуқаролик хизматида рағбатлантириш тўғрисида" ги қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш лозим.

²⁴ Григорьев В. А. Наградное (поощрительное) право... С. 37.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. <https://lex.uz/acts/20596>
2. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
3. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 03.08.2021 й., 03/21/705/0742-сон, 30.10.2021 й.
4. Чаннов С. Е. Пресняков М. В. Служебное право : учебник и практикум для бакалавриата и специалитета. 2-е изд. М. : Юрайт, 2019. С. 55
5. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 06.07.2021 й., 06/21/6256/0636-сон
6. Burxanov A. O'zbekistonda davlat xizmatiga oid qonunchilik va uni unifikatsiyalash zarurati. O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatini isloh etishning huquqiy asoslari: davra suhbat materiallari. Toshkent Baktoria press, 2015. 43-bet.
7. Nematov J. Yaponiyada davlat xizmatining o'ziga xos xususiyatlari: qiyosiy-huquqiy tahlil. O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatini isloh etishning huquqiy asoslari: davra suhbat materiallari. Toshkent Baktoria press, 2015. 34-35-betlar.
8. Старилов Ю. Н. Что происходит с институтом российской государственной службы? // Журнал российского права. 2004. № 9 (93). С. 13.
9. Старилов Ю. Н. Служебное право России : уже реальность или пока научная гипотеза? // Правовая наука и реформа юридического образования. 2013. № 3 (26). С. 105.
10. Гришкова А. А. К вопросу о служебном праве // Государство и право. 2013. № 4. С. 11–12.
11. Старилов Ю. Н. Служебное право России : уже реальность или пока научная гипотеза? // Правовая наука и реформа юридического образования. 2013. № 3 (26). С. 103.
12. Чаннов С. Е. Вновь к вопросу о служебном праве // Государство и право. 2015. № 3. С. 10.
13. Чаннов С. Е., Пресняков М. В. Служебное право... С. 19–20.
14. Матвеев С. П. Социальная защита государственных служащих : теоретические основы построения системы, практика осуществления и проблемы правового регулирования : монография / науч. ред. Ю. Н. Старилов. Воронеж : Воронеж. инст-т МВД Российской Федерации, 2011. С. 18–19.
15. Малько А. В. Льготная и поощрительная правовая политика. СПб. : Юридический центр «Пресс», 2004. С. 190
16. Старилов Ю. Н. Служебное право России. С. 107.
17. Киселева О. М., Малько А. В. Институт правового поощрения в России: историко-юридический аспект // Известия высших учебных заведений. Правоведение. 1999. №. 3 (226). С. 40. Также см.: Бахрах Д. Н. Поощрение в деятельности публичной администрации // Журнал российского права. 2006. № 7. С. 71 ; Осинцев Д. В. Методы административного воздействия. СПб. : Юридический центр «Пресс», 2005. С. 101.
18. Волкова В. В. Поощрения публичных служащих : понятие, виды, процедура применения // Вестник Майкоп. гос. технол. ун-та. 2013. № 2. С. 78
19. Малько А. В. Поощрительно-правовая политика в России : необходимость формирования // Современное право. 2010. № 12. С. 29–32.

20. Типикина Е. В. Заслуга как основание для правового поощрения... С. 10 ; Григорьев В. А. Наградное (поощрительное) право как средство предупреждения коррупции среди государственных служащих // Конституционное и муниципальное право. 2003. № 3. С. 35–37 ;

21. Караваев А. Н. Проблемы совершенствования института поощрения в государственно-служебных отношениях : перспективы развития // Правовая культура. № 2 (29). С. 59–63 ;

22. Попова В. В. Поощрительные нормы современного российского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Омск, 2015. С. 24–25.

23. Григорьев В. А. Наградное (поощрительное) право. С. 37.

24. Жураев, А. Н. (2021). REPRESENTATIVE INSTITUTE FOR THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND LEGAL INTERESTS OF BUSINESS ENTITIES IN ENSURING THE RULE OF LAW. ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ, (SPECIAL 1).

25. Juraev, A. (2021, November). ACCOUNTABILITY OF THE REPRESENTATIVE UNDER THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN FOR THE PROTECTION OF THE RIGHTS AND LEGITIMATE INTERESTS OF BUSINESS ENTITIES. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 168-172).